בהמה המקשה פרק רביעי חולין

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' יט טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג:
נג ב ג מיי' פ"ז סה הל' ג סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' סד סעיף כ:
נד ד ה מיי' פ"ו סה הל' ה טוש"ע י"ד סה וסי' סו סעיף ח:
נה ו מיי' סה הל' ד:
נו ז מיי' פ"ב מהלכות כלאים הל' ט ופיין בהמגיד מ"ש טוש"ע י"ד סי' שכא סעיף ד וע"ש:

תורה אור השלם

1. שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העזים תקחו:
שמות יב ה
2. וכל פטר חמר תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו וכל בכור אדם בבניך תפדה:
שמות יג יג

שיטה מקובצת

א) לכולה כי הכא ואגב שנסא: ב) לקנוקות דשרי ופריך והא פליג ר"מ: ג) כיון דפליגי נמי בחלב כליות:

רבינו גרשום

לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה כו'. כלומר ר' מאיר דמחייבו בשחיטה לא חושבו בהמה על הכל דלא חשבו בהמה אלא לענין שחיטה למעוטי חלבו וגידו דאין אסור: נוהג בשליל. כלומר גיד הנשה נוהג בשליל: והלך ר"מ לשיטתו. כלומר דר"מ חושבו בבהמה מעליא ור' יהודה אין חושבו כבהמה מעליא ואין טעון שחיטה: גוממו עם השופי. כלומר חיתכו למעלה ואין לחקור אחר השומן: שופי טלפא: רובעו וחורש בו. כלומר דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים ואינו חשוב בהמה לענין הרבעה וחורש בו דאינו חייב משום כלאים דחרישה דאינו חשוב בהמה דמנא לן דמיחייב אכלאים דחרישה (דכתיב) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו (ואינו) [וכן פקועה אינו] חשוב שור דדמי בכישורא בעלמא: איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש קורעו ומוציא את דמו כו'. והא הכא לענין מצא בה בן ט' מת דלכ"ע מותר בשחיטת אמו ואעפ"כ דמו אסור ולענין בן ט' חי נמי אע"ג דלרבנן מותר בשחיטת אמו דאינו חשוב בהמה וחלבו מותר ואעפ"כ דמו אסור: אמר ר' זירא לומר שאין עניש כרת. כלומר ודאי אף לריש לקיש אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו מדרבנן והאי דאמר מותר בדמו. כלומר שאין עניש כרת: למאן קאמרינן לר"י. כלומר מי הוא המתיר בחלבו ר' יהודה ולרבריו אמרת אין עניש כרת. לא יהא אלא דם התמצית דם התמצית זהו צלולתא דדמא דם שבא לבסוף שאינו דם גמור: כל היכא דלא מיחייב אדם הנפש. כלומר לא מיחייב משום דם התמצית: מהו לפדות בכן פקועה. אי נשחטה אמו ומצאו בן ט' חי והלך יגדל בעדר מהו לפדות בו פטר חמור: אפי' כל מילי נמי. כלומר אפי' בן פקועה: מהו למנות בו ראשון ושני. דאי אמו תחלה לטומאה מי אמרי' שליל שני אי לא דאמרי' עובר ירך אמו הוא. היינו דאיתכשר בדמא דאימיה והוי העובר נבלה ואמו מגע נבלה: בשחיטה. יכשתא: וכו"ש. כלומר דס"ל שחיטה ככשרתו ולא דם: עבר בנהר. כלומר בן פקועה:

מסורת הש"ס

א) [מנחות נ:]. ב) לקמן נב: [תוספתא פ"ז ה"ל לעיל סט:]. ג) לקמן נב:. ד) כריתות ד: פסחים סה. [תוספתא כריתות פ"ב ה"י ובתוס' לה.]. ה) בכורות יב., ו) [יומא מט: (ושם איתא) [וצ"ל] מי מה לחלן תמים זכר בן שנה (שמות יב)]. ז) לעיל עב.]. ח) [לעיל נג.]. ט) [לקמן נב:]. י) [דף ד:]. כ) [ויקרא יז]. ל) [צ"ל בן ה' ועי' בכורות ח.]. מ) צ"ל דגיד. נ) עיין רש"ל וכס"א וכ"מ ועיין יומא דף מט:.

הגהות הב"ח

(א) נב: דר"מ לא מיגנינ לך דמין דאמר בן ט' חי טעון שחיטה: (ב) רש"י ד"ה בגמא: וכו' הוכשרה כולה הס"ד:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א) נב: אלא לדידך כמאי אחמכה. נ"ב עי' בנבל המאור: ב) רש"י ד"ה בגן פקועה בשם בן ט' חי. נמחק בן ט' חי. וצ"ב בן ה' חי. מ"ל דבהמה דקה יולדת לה' חדשים כדאיתא בפ"ק דבכורות:

מוסף רש"י

דם התמצית. של מולין ושל קדשים, באהדרה. בלאו אלא כרת, דכתיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא ונו' עד כל אוכליו יכרת, יצא דם התמצית שהיו דם הנפש, וכתשבכת כריתות מפרש טעמא תשמה לאוין כתיבי כדם ומיתיבי חד לדם בחמצית. (פסחים סה.), בבשרא בדיקולא הוא. קלחת, כלומר כשחוטה דמי יאין פודין בשחוטה (בכורות יב.). הבשר מגע נבלה. בשר העובר מגע אבר מן חי שהוא טמא מגעלה, בהעור והרוטב (קמן:) לי נמי אם מגע עובר מת נבלה נמורה היי אחר מאחר שלא שהרתו שחיטת אמו. (לעיל עב. וכעי"ז לעיל סח.). מגע טרפה שחוטה. שאבר הוצא עדיין הוא מחובר בשעת שחיטה, אע"פ שאין שחיטה מתירתה בלבדה מטהרתה מידי נבלה, מעריסה שבשחיטה מעברתה, ושעמיהי מפרש בתמיר, ומפרש בפיקרן (עכ.) בטרפה שחוטה מלי מגע שיין למימר הה ומפרש שערפה שחוטה טמאתה את המקדשים מדרבנן (לעיל סח. ובעי"ז לעיל עב.).

חלבו דמא. נקוטרס לא גרים ליה דפשיטא דבשליל איירי ולא גרסינן אלא חלבו דגיד דלא איירי בבהמה אלא בשליל ור"מ אומר שם ליישב הגירסא יפ"פ חלבו דמאי איירי אלא בשליל כלומר דגוף השליל כגון חלב הכליות ושעל הקרב ואתא לאפוקי מחלב דגיד דשליל והא מיפלג פליגי דשרי ר' יהודה חלבו וגיד דשליל של בן ט' אלא חלבו דגיד דלא פליג ר"מ אלא לענין שחיטה אבל חלבו דגידו שרי והא דקאמר לעיל למעוטי חלבו וגידו כלומר היינו חלבו דגידו אי נמי וגידו נקט לקנוקות דשרי ג) הא פליג ר"מ ואסר אפי' חלב דגיד וקנוקות דשליל מדקתני כל מקום שהוא משמע אפילו דשליל וקתני חותך שומנו מעיקרו וגם מחטט אחריו משמע דאסר אפילו קנוקות וכי קאמר חלבו דגיד הוה מלי למיפרך מ"מ אמאי נקט רבי אושעיא אלא על עסקי שחיטה בלבד כיון דפליג ג) נמי בחלב כליות ודקרב ד) ודגיד דשליל אלא דעדיפא פריך דבחלב גיד נמי פליגי ומהאי טעמא נמי לא קאמר למעוטי דמו דהוי לכ"ע בכרת משום דאלא על עסקי שחיטה קאמר ואכתי תקשה לן הא פליגי נמי בחלבו וגידו ולכך הוצרך לומר דאלא על עסקי אכילה בלבד אתמר והא דפליגי באותו ואת בנו בכולל אכילה הוא: **למעוטי** רובעו. דס"ד דגרע מבהמה מפרכסת דחייב רובע דאמרינן בפ' העור והרוטב (לקמן דף קמא:) אי נמי התם הני מילי כגון ישראל בטומאה ועובד כוכבי' בטהורה אבל הכא דבשחיטה זו משתריא באכילה סלקא דעתך לא מחייב: **דגמר** שה שה מפסח. פירש נקוטרס דפסח פסול משום יוצא דופן ואי אפשר לומר כן דא"כ לר"מ היאך פודין בו דאמר לעיל דאליבא דר"מ שה מעליא הוא ופודין בו אלא מיפסיל מטעם שחוטה ה) דאין פודין בשחוטה דאמר בפ"ק דבכורות (דף יב.):

מאי

ר"ש שזורי אומר אפילו בן חמש שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו א) קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו: **גמ'** א"ר אלעזר א"ר אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה בלבד למעוטי מאי למעוטי חלבו וגידו חלבו דמאי אילימא חלבו דשליל מפלג פליגי ב) דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר ג) אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וא"ר אלעזר א"ר אושעיא ד) מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו אלא חלבו דגיד מפלג פליגי ה) דתניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא וחותך שמנו מעיקרו דברי ר"מ רבי יהודה אומר גוממו עם השופי אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר אלעזר אמר ר' אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי אכילה בלבד למעוטי רובעו וחורש בו א"ר שמעון בן לקיש ו) לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו לדברי האוסר בחלבו אוסר בדמו ורבי יוחנן אמר אף לדברי המתיר בחלבו ז) אוסר בדמו איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש קורעו ומוציא את דמו א"ר זירא לומר שאין עניש כרת למאן קאמרי לרבי יהודה לא יהא אלא דם התמצית ח) דתניא ט) דם התמצית באהדרה ר' יהודה אומר בהכרת תרגמא רב יוסף בריה דרב סלא חסידא קמיה דרב פפא אית ליה לר' יהודה דם וכל דם כל היכא דמיחייב אדם הנפש מיחייב אדם התמצית וכל היכא דלא מחייב אדם הנפש לא מחייב אדם התמצית י) איבעיא להו מהו לפדות בבן פקועה אליבא דר"מ לא תיבעי לך דכיון דאמר (א) טעון שחיטה שה מעליא הוא כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי שחיטת אמו מטהרתו מאי כיון דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כבשרא בדיקולא הוא או דילמא כיון דרהיט ואזיל ורהיט ואתי שה קרינא ביה מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר יפודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתך דגמרת ישה שה מפסחים יא) אי מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה תפדה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפילו כל מילי נמי אם כן שה שה מאי אהני לך איבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני ר' יוחנן אמר מונין בו ראשון ושני רבי שמעון בן לקיש אומר אין מונין בו ראשון ושני נעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו איתיביה ר"ש בן לקיש לרבי יוחנן יב) הבשר מגע נבלה דברי ר"מ וחכ"א מגע טרפה שחוטה בשלמא לדידי דאמינא חד גופא הוא היינו דאיתכשר בדמא דאמיה א) אלא לדידך במאי איתכשר א"ל בשחיטה יג) וכ"ש איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא בשלמא לדידי דאמינא תרי גופי נינהו משום הכי הוכשר אין לא הוכשר לא אלא לדידך דאמרת חד גופא הוא הא איתכשר בדמא דאמיה בשחיטה

ר"ש שזורי. בגמרא [עה:] פריך היינו תנא קמא: **קרעה.** לבהמה כלא שחיטה: **גמ' לא הילכו בו.** בשליל זה להקל: **אלא על עסקי שחיטה בלבד.** אבל לשאר דבריו מודו רבנן דבהמה מעלייתא היא: **למעוטי חלבו וגידו.** דכיון דמלאוהו מי חדשים ואורח גרמי לאסור חלבו וגידו: **חלבו דמאי.** אע"פ שהוא בכל הספרים אמת הדבר שהוא שבוש ולא יש מכם אשר יוסיבנו על כנו דהיכי בעי חלבו דמאי והא ולאי ליכא לאוקומי מילתיה אלא אשליל דבן ט' מי דהא עליה קאי אלא בפרק גיד הנשה) גרסינן לה לכולה כי א) הא ואגב שיטפא דגירסא מישתבשו בה למיגרס' הכא. והכי גרסינן והא מיפלג פליגי דתניא כו' וא"ר אלעזר א"ר אושעיא מחלוקת כו' עד ור' יהודה לשיטתו אלא אי אתמר כו' ולא גרסינן בהאי פירקא אלא חלבו דגיד אבל כפ' גיד הנשה גרסינן לה. והכי פירושו והא מיפלג פליגי בין בחלב בין בגיד דתניא גיד הנשה עוסג בשליל וחלבו של שליל אסור וכדמפרש בבן ט' מי דקסבר חדשים ואורח גרמי ואע"פ שנשחטה אמו והוציאוהו: **והלך ר"מ לשיטתו.** דמשוי ליה בהמה לענין שחיטה: **מעיקרו.** אפי' הנגלע ונפרש בבשרה: **גוממו עם השופי.** כלומר חותכו בשוה לשופי וטוטל את הגבוה מן השופי דדמי לגיד ואסור מדרבנן אבל שרשין של חלבו מותרין: **לא הילכו בו.** חכמים בשליל בהיתר זה אלא מטוי ליה בהמה: **אלא על עסקי אכילה.** לאוכלו בלא שחיטה ולאכול חלבו וגידו: **למעוטי רובעו וחורש בו.** בבלאים בשור וחמור דולאי לוקה: **בחלבו.** של שליל: **קורעו ומוציא את דמו.** אלמא אפילו בן מ' דלכולי עלמא חלבו מותר קתני מתני' קורעו: **לומר שאין עניש כרת.** הלי מתיר בדמו דקאמר לאו היתר לכתחלה: **למאן קאמרינן.** מי הוא המתיר חלבו: **לרבי יהודה.** דקתני לעיל וחלבו מותר ולר' יהודה אמאי אין עניש כרת על דמו דלא גרע מדם התמצית דלאו דם הנפש הוא וקתמייב עליה ר' יהודה כרת: **באהדרה.** כפ"ק דכריתות) מפרש ה' לאוין כתיבי בדם: **בהכרת.** דנפקא ליה מריבויא דכל דם): **אית ליה לר' יהודה דם וכל דם.** כלומר דר' יהודה לדם התמצית מריבוי' דכל דם ילוף אקושי מקיש כל דם לדם עצמו: **כל היכא דמיחייב אדם.** מחייב אכל דם והיכא דלא מחייב אעיקר דם כגון שליל שאין בו דם הנפש לא מחייב על דם מיבריו: **לפדות.** פטר חמור: **בבן פקועה.** ב) בשה ג) בן ט' חי הנמצא בבהמה שנשחטה ובפחות משוויו קמיבעיא ליה דאי בשוויו קיימא לן בבכורות (דף יא.) דאפילו בשלקי מפרקינן: **בבשרא בדיקולא הוא.** (דף יב.) אין פודין בשחוטה: **כל מילי.** כגון בן פקועה: **מאי אהני ליה.** ומסתברא דהאי ממעט דבבשרא בדיקולא הוא וכי מרבי בעל מום ונקבה קא מרבי: **איבעיא לו.** נטמאה בהמה שחוטה מהו למנותה לאשון וכן ט' מי שבבטנה שני: **מונין.** דתרי גופי נינהו: **אין מונין.** אלא איהו נמי הוי לאשון דנעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו שבבהמה שומר שני: **הבשר מגע נבלה.** בשר העובר שהיה מחובר לאבר היולדת: **כדמא דאמיה.** דכיון שהוכשר בית השחיטה בדם הוכשרה (ב) וכו': **כמאי איתכשר.** בשר העובר שיקבל טומאה מאבר: **בשחיטה.** כיון שהוא נימר בשחיטה הוכשר בה לטומאה וכר"ש לאמר שחיטה מכשרת ולא דם בפ"ב (לעיל דף לג.): **עבר בנהר.** כן ט' מי שנמצא בשחוטה וגדל: בשחיטה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com